

Jyllands-Posten udmeldte sig af Dansk Arbejdsgiverforening og gav personalet en omfattende tryghedsaftale, mod at de gav afkald på deres strejkeret. Den aftale har siden været en af hovedhjørneste-nene i avisens drift. Det kunne have været interessant, om Laust Jensen havde sluttet med det forløb, der førte til, at han sagde sin post som formand for *Jyllands-Postens* bestyrelse op i 1993: nemlig *Jyllands-Postens* mellemlæderes klare mistillidsvotum til Jørgen Schlei-mann, der i høj grad var Laust Jensens opfindelse som chefredaktør.

Søren Toft Hansen

Anders Monrad Møller: *Fra Etatsfor-ening til Dansk Told & Skattefor-bund*. (Dansk Told & Skatteforbund, 1994). 277 s.

Told- og skatteområdet er inden for de senere år blevet behandlet i det digre værk *Dansk Toldhistorie*, og ved at tage personaleorganisationer op udfylder det foreliggende værk dermed et hul, som Toldhistorien efterlod. Da der imidlertid er tale om et jubilæumsværk om den for nylig fusionerede Etatsforening, berøres andre dele af organisationslandskabet derfor kun perifert, hvorfor det undertiden er vanskeligt at følge med i kataloget af organisationer, der i historiens løb vandrer over scenen. Et par diagrammer kunne her have hjulpet tingene på plads. Det skal dog understreges, at selve fusionsprocessen mellem Toldetatsfor-eningen og Skatteforvaltningens Tjenes-temandsorganisation, der førte frem til dannelsen af Dansk Told og Skattefor-bund i 1990, er ganske godt behandlet, og at dele af sidstnævntes historie mere specifikt derfor også belyses.

Hundrede år er lang tid at dække. Tyngdepunkter må naturligt nok udvæl-ges. Især er der gjort et meget ihærdigt arbejde for at beskrive selve etable-

ringsfasen, og også den spændende brydningstid omkring 1. Verdenskrig er godt behandlet. Derimod er besættelses-årene meget sporadisk medtaget, og hel-ler ikke de allersidste år er kommet så godt med. Desuden kan man hævde, at også 1960'erne står lidt svagt placerede, men her argumenterer forfatteren – og til dels med rette – for, at de mange ad-ministrative omlægninger og det centra-le spørgsmål om departementets og di-rektoratets placering allerede er ind-gående behandlet i det før omtalte told-historiske værk.

Det er et ganske omfattende arkivstu-dium, der ligger til grund for fremstil-lingen. Det er på den måde fint i detal-jen, men visse perspektiver kunne godt være trukket langt skarpere op, uden at det skal påstås, at de er aldeles glemt. Det ville bl.a. have været interessant med lidt mere udblik til andre dele af fagbevægelsen, om ikke andet så de of-fentligt ansatte. Men ikke mindst som forfatter af et jubilæumsværk er man tvunget til at holde sig inden for ram-merne af den snævert stillede opgave og ikke lade sig friste af ellers spændende komparationer, som den jubilerende forening strengt taget ikke har betalt for. Dette er nok en risiko for jubilæums-genren generelt.

Det betyder som sagt ikke, at de lidt bredere perspektiver forbliver utemati-serede. Det lykkes at få flere interessan-te træk frem, der navnlig i efterkrigsti-den er accentueret. For det første beskrives udviklingen af Etatsforeningen fra noget nær en klub med en del selskabe-lige aktiviteter til en egentlig fagfore-ning med vægt på arbejdsforholdene. Fra starten gjaldt det også de fælles in-teresser, men de er i tidens løb blevet stærkere formuleret, mens selskabelig-heden i takt med den svindende stands-følelse er gledet i baggrunden.

For det andet kan aflæses en forskyd-ning fra en loyal og arbejdsgivervenlig

forening, der i starten klart måtte have officiel opbakning oppefra, til en selvstændig organisation, der om nødvendigt også kan vise tænder.

For det tredje har udviklingen afløst de stærke lederkræfter og sat organisationsapparatet i stedet. I begyndelsen var det i høj grad entreprenante og karismatiske enkeltpersoner, der satte gang i foreningslivet, mens det nu er båret frem af ressourcestærke sekretariater.

For det fjerde er foreningen blevet en del af fagbevægelsen som sådan, hvor

samarbejdet med Centralorganisationerne (CO II, men i videre forstand også med andre) efterhånden er blevet styrket. Dette har imidlertid ikke betydet, at interesse modsætninger over for andre faggrupper er afsvækket. Tværtimod kan man ligefrem sige. Således synes man ofte klemt mellem HK på den ene side og AC på den anden. Disse tendenser kunne dog fortjene en mere systematisk behandling, og det ville ikke have været en dårlig ide at samle trådene i et afsluttende kapitel.

Karsten Ronit

KULTURHISTORIE

Axel Bolvig: *Bondens billeder. Om kirker og kunst i dansk senmiddelalder.* (Gyldendal, 1994). 159 s.

Når man har læst Bolvigs bog, bliver man klar over, hvor empirisk og nøgtern den herskende tradition på middelalderkunstens område er. Bolvigs tilgangsvinkel er ganske anderledes: oversigtsorienteret, teoribaseret og båret af en klar syntese. Det er på én gang befriende og forfriskende, men også modsigelsesæggende og vredesfremkaldende.

Bogen falder i forlængelse af værket *Kirkekunstens storhedstid*, som Bolvig udsendte i 1992, og som behandlede den romanske kunst. Allerede heri lovede Bolvig at følge den op med en fortsættelse om gotikken, og det er det løfte, der nu indfries. Bøgerne er tænkt sammen; de dækker til sammen hele den middelalderlige periode, og måden de er bygget op på, er også identisk. Først indføres læseren i stilbegrebets oprindelse og udvikling, dernæst places kirkerne i en social og samfundsmæssig sammenhæng, og der redegøres for nogle af de overordnede problem-

stillinger, der er knyttet til perioden, og endelig afrundes der med en behandling af udvalgte kunstneriske frembringelser og egnede analysemetoder til forståelse af disse. På denne måde er bøgerne yderst velegnede som introduktioner til kirker og kunst i middelalderen. Megen iderigdom og mange uortodokse synsvinkler kan man også finde. Anvendes bøgerne som introduktioner, skal man imidlertid være klar over, at Bolvig selv tager standpunkt og med megen iver fremfører en syntese. Jeg skal siden komme tilbage hertil, for sammenblandingen er ikke uproblematisk.

Det hører med til Bolvigs force, at han ikke er bundet af ét fags bestemte tilgang til emnet. Både kirkearkæologi, kunsthistorie og historie konsulteres, og Bolvig virker meget velorienteret inden for de forskellige discipliner, ligesom han anvender den nyeste litteratur fra både indland og udland. Et eksempel på Bolvigs anstrengelser på dette punkt er, at han indarbejder Jes Wienbergs disputats fra 1993 i sin afhandling og tager stilling til dens tese, selv om den må være kommet på et for ham ubelejligt